O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHNING STRATEGIK YO‘NALISHLARI VA DAVLAT SIYOSATI (2017 – 2020 YILLAR)

Pulatova Sug`diyona Zarbek qizi

Aniq va ijtimoiy fanlar universiteti

tarix kafedrasi 2-bosqich magistranti.

Elektron pochta: otabekpulatov551@gmail.com

Tel: +998943681002

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari, davlat siyosati, normativ-huquqiy mexanizmlar hamda sohaning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda O‘zbekistonning boy tarixiy-madaniy merosi, muqaddas qadamjolari va diniy obyektlari ziyorat turizmini rivojlantirishdagi asosiy omil sifatida yoritilgan. Shuningdek, 2017–2025-yillarda qabul qilingan davlat dasturlari, Prezident farmonlari va hukumat qarorlari asosida amalga oshirilgan islohotlarning natijalari ko‘rib chiqilgan. Maqolada ziyorat turizmi infratuzilmasini takomillashtirish, turistik marshrutlarni shakllantirish, xalqaro marketing strategiyalarini kengaytirish va malakali kadrlar tayyorlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda ziyorat turizmini xalqaro darajadagi strategik turizm yo‘nalishiga aylantirish imkoniyatlari mavjudligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: ziyorat turizmi, diniy turizm, madaniy meros, ziyoratgohlar, davlat siyosati, turizm infratuzilmasi, Imom al-Buxoriy, turistik marshrut, xalqaro turizm, O‘zbekiston.

Annotation: This article analyzes the theoretical and practical foundations of pilgrimage tourism development in Uzbekistan, including state policy, legal mechanisms, and the socio-economic significance of the sector. The study highlights Uzbekistan’s rich historical-cultural heritage, sacred sites, and religious monuments as key factors in the development of pilgrimage tourism. Furthermore, the paper examines the outcomes of reforms implemented through presidential decrees, government resolutions, and state development programs adopted between 2017 and 2025. Particular attention is paid to improving tourism infrastructure, developing pilgrimage routes, expanding international marketing strategies, and training qualified personnel in the tourism sector. The findings demonstrate that Uzbekistan possesses significant potential to transform pilgrimage tourism into a strategic and internationally competitive tourism destination.

Keywords: pilgrimage tourism, religious tourism, cultural heritage, sacred sites, state policy, tourism infrastructure, Imam al-Bukhari, tourism routes, international tourism, Uzbekistan.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и практические основы развития паломнического туризма в Узбекистане, государственная политика, нормативно-правовые механизмы, а также социально-экономическое значение данной сферы. В исследовании богатое историко-культурное наследие Узбекистана, священные места и религиозные объекты рассматриваются как важнейшие факторы развития паломнического

туризма. Также изучены результаты реформ, реализованных на основе государственных программ, указов Президента и постановлений правительства, принятых в 2017–2025 годах. Особое внимание уделено вопросам совершенствования туристической инфраструктуры, формирования паломнических маршрутов, расширения международных маркетинговых стратегий и подготовки квалифицированных кадров. Результаты исследования показывают, что Узбекистан обладает значительным потенциалом для превращения паломнического туризма в стратегическое и конкурентоспособное направление международного туризма.

Ключевые слова: паломнический туризм, религиозный туризм, культурное наследие, священные места, государственная политика, туристическая инфраструктура, Имам аль-Бухари, туристические маршруты, международный туризм, Узбекистан.

O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida e’tirof etilib, qator huquqiy va strategik hujjatlar qabul qilingan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 9-fevraldagi PF-6165-son “Ichki va ziyorat turizmini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”[1], 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan “Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyası to‘g‘risida”gi farmonlari[2], O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 15-fevraldagi 120-son “Muqaddas qadamjolar, ziyoratgoh, masjid va qabristonlarni obodonlashtirish ishlarini samarali tashkil etish to‘g‘risida”[3], 2021-yil 24-fevraldagi 100-son “Ichki va ziyorat turizmini nvojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora tadbirlar to‘g‘risida”, 2023-yil 27-iyuldagi “Turizm yo‘nalishidagi islohotlarni yanada jadallashtirish va sohada davlat boshqaruvi tizimini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-238-son, 2023-yil 26-apreldagi “Respublikaning turizm salohiyatini jadal rivojlantirish hamda mahalliy va xorijiy turistlar sonini yanada oshirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-135-son, qarorlar, shu bilan birgalikda sohaga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlarda ko‘rsatilgan vazifalarning ijrosini ta’minlashda yurtimizda ziyorat turizmini ma’lum darajada rivojlanishiga xizmat qiladi[4].

O‘zbekistonda diniy turizm, ya’ni aziz qadamjolami ziyorat qilish maskanlariga juda boy hisoblanadi. Jumladan, Markaziy Osiyoda, qolaversa, jonajon O‘zbekistonimizda ham aziz avliyolar yashab, dafn etilgan qadamjolar, ziyorat maskanlari juda ko‘p. Ko‘pgina avliyolarning dafn etilgan joylari va qabrlari qaytadan ta’mirlanib, asl holatiga keltirilmoqda. Ular qatoriga Bahoviddin

[1] Ўзбекистон Республикаси Президентининг Ўзбекистон Республикасида ички ва зиёрат туризмини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида Фармони, 09.02.2021 йилдаги ПФ-6165-сон https://lex.uz/docs/5283956 [murojaat qilingan sana 20.11.2025]

[2] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 — 2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son https://lex.uz/uz/docs/-5841063 [murojaat qilingan sana 20.11.2025]

[3] O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining Muqaddas qadamjolar, ziyoratgohlar, masjidlar va qabristonlarni obodonlashtirish ishlarini samarali tashkil etish to‘g‘risida qarori, 15.02.2018 yildagi 120-son https://lex.uz/docs/-3560605?ONDATE=17.02.2018%2000 [murojaat qilingan sana 28.08.2025]

[4] Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 10.02.2021 y., 06/21/6165/0104-son; (Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 25.02.2021 y., 09/21/100/0169-son; Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 15.01.2022 y., 06/22/52/0029-son; Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi, 19.02.2022 y., 07/22/135/0148-son. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «2022-2026 yillarga mo‘ljallangan yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida»gi Farmoni // Yangi O‘zbekiston. 2022-yil, 1-fevral. – No 22 (544).

Naqshbandiy, G‘ijduvoniy, Imom al-Buxariy, Mahtumi A’zam, Shohizında, Motrudiy Hakim at-Termiziy, Zangiota kabi aziz avliyolar va imomlar maqbaralari musulmon ahlining beqiyos, go‘zal ziyorat qiladigan va ma’naviy ruhlanadigan joylariga aylantirildi.

Ayniqsa, Imom Al-Buxoriy majmuasini muhim ziyoratgohga aylantirish xalqaro ahamiyatga egadir. Chunki, bu ziyoratgoh musulmon olamida Makka va Madina shaharlaridan keyin eng muhim sajdagoh hisoblanadi. Shu sababli ziyorat qilish uchun qulay shart-sharoit yaratish, ya’ni infratuzilmani shakllantirish bugungi kunning muhim masalasi hisolanadi. Bu yerda asosiy vazifa xorij mamlakatlar fuqarolarining ortiqcha qiyinchiliklarsiz ziyorat qilib ketishlariga erishishimizdir. Hozirgi kunda mamlakatimizda turizmni hududiy tashkil etish va rivojlantirishga jiddiy e’tibor qaratish lozim.[5]. O‘tgan asrning 70-80 yillarida ziyorat turizmi, asosan, marosimlarni amalga oshirish shaklida namoyon bo‘lib, u turizmdan ko‘proq diniy amalni bajarishga yo‘naltirilgan[6].

1990-yillarda ziyorat turizmiga yangi g‘oyalar va tushunchalar kiritildi, jumladan diniy sayohatchi sifatida ziyoratchi diniy hamda dunyoviy bilimlarni kengaytirishga muaffaq bo‘lishdi[7], Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ko‘plab sayyohlar turli xil tajribalarni, jumladan ma’rifat, bilim, ma’naviy va jismoniy farovonlikni yaxshilash va adrenalinni oshinshga intilishadi. Hozirgi adabiyotlar ziyoratni diniy va dunyoviy asoslarga ega bo‘lgan yaxlit hodisa sifatida tushunadi, bu ham diniy, ham dunyoviy kontekstdan kelib chiqishi mumkin bo‘lgan saytlarni o‘z ichiga oladi[8].

Ziyorat turizmi ko‘pchilik mualliflar tomonidan diniy turizmning bir turi sifatida qaraladi. O A. Freyebiye ta’kidlaganidek, diniy turizmda maqsad ziyorat qilish bo‘lgani bilan, yondashuv sayohatni o‘z ichiga oladi. Diniy turizm ostida A.V. Babkin odatdagi muhitdan tashqarida bo‘lgan muqaddas joylar va diniy markazlarga boradigan sayyohlarning xizmatlarini ko‘rsatish va ehtiyojlarini qondirish bilan bog‘liq faoliyatni tushunadi[9]. Ziyorat turizmi – bu turli din vakillarining ziyorat maqsadidagi sayohatlari yig‘indisidir. Ziyorat deganda mo‘minlarning muqaddas joylarga ta’zim qilish istagi tushuniladi. M.A. Vinokurov ziyorat turizmini biroz kengroq ta’riflaydi. Uning fikricha, ziyorat turizmi muqaddas joylarga, cherkov yodgorliklari va muqaddas qadamjolarga jamlangan markazlarga tashrif buyurishni maqsad qilgan.

O‘zbekistonda madaniy meros va ziyorat turizmi obyektlari quyidagicha taqsimlangan Madaniy meros obyektlar 2025-yil 1-yanvar holatiga ko‘ra, mamlakatda jami 8 210 ta madaniy meros obyekti mavjud bo‘lib, shundan 7 827 tasi davlat mulki va 383 tasi xususiy mulk hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Moddiy madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish sohasidagi

---

[5] G.R. Xidirova, F.M. Raxmatullayeva. Mintaqaviy turizm “Sadriddin Salim Buxoriy” // o‘quv qo‘llanma // - Buxoro. Durdona nashriyoti, 2020. 133-bet.

[6] V. Turner, and Turner, E. Image and Pilgrimage in Christian Culture, Colombia University Press, New York, NY. 1978, pp – 78-80.

[7] V.L. Smith, “Introduction: the quest in guest”, Annals of Tourism Research, Vol. 19 No. 1, 1992. pp. 1-17.

[8] N. Collins-Kreiner, “Researching pilgrimage: continuity and transformations”, Annals of Tourism Research, Vol. 37 No. 2, pp. 2010, 440-456.

[9] I.G. Brandt, Palomnichestvo, religioznyiy turizms tochki zreniya turindustrii [Pilgrimage, Religious Tourism from the Point of View of the Tourism Industry]. Pravoslavnoe palomnichestvo: traditsii i sovremennost. 28–29 noyabrya 2005 g. [Orthodox Pilgrimage: Traditions and the Present. The collection of materials of the Second all-Church conference, November 28–29, 2005]. Moscow, 2009. Pp. 37–41.

faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlarni to‘g‘risida”[10] 2018-yil 19-dekabrdagi PQ-4068-son qaroriga muvofiq O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 4 oktyabr 2019-yildagi 846-sonli qaror qabul qilindi. Bunga ko‘ra Moddiy madaniy merosning ko‘chmas mulk obyektlari milliy ro‘yxati shakllantirildi, O‘zbekiston Respublikasi bo‘yicha moddiy madaniy merosning ko‘chmas mulk obyektlari jami soni 8 210 ta. Shundan arxeologiya yodgorliklari soni 4 748 ta, arxitektura yodgorliklari soni 2 252 ta, monumental san’at yodgorliklari 678 ta, diqqatga sazovor joylar 532 tani tashkil etadi[11]. Bunga ko‘ra Samarqand, Buxoro, Qashqadaryo va Toshkent viloyatlarida respublikaning eng ko‘p tarixiy madaniy me’ros obyektlari joylashganligini ko‘rishimiz mumkin.

O‘zbekistonni islom dunyosidagi eng katta ziyorat markazlaridan biriga aylantirish maqsadida ko‘plab tadbirlar, xalqaro forum o‘tkazilib kelinmoqda. Shuningdek, “Ko‘hna tarix durdonalari milliy dasturi” doirasida turistlarni o‘ziga jalb qiladigan madaniy meros obyektlari sonini 800 tadan 2,5 mingtaga yetkazish rejalashtirilgan. Bu ko‘rsatkichlar O‘zbekistonda madaniy meros va ziyorat turizmi obyektlarining boyligini va ularning rivojlanishiga qaratilgan sa’y-harakatlarni aks ettiradi.

Yurtimizda turizm sohasini rivojlantirishda bevosita ko‘plab omillar ta’sir qiladi. Bu omillardan biri bu sohada malakali kadrlarni mavjudligi hisoblanadi. Jahon turizm bozorida har 7-10 ta sayyohga 1 ta malakali mutaxassis kerak bo‘lishini inobatga olsak, aynan bizni tadqiqot mavzusi bo‘yicha ham ziyorat turizmi doirasida xizmat ko‘rsatuvchi soha egalari professional bo‘lsa, soha muvaffaqiyatli rivojlanishiga sabab bo‘ladi. 35 ta oliy ta’lim muassasalanda talabalar turizm va mehmonxona xo‘jaligi sohasida tahsil olib kelmoqda. Kadrlarni maqsadli tayyorlash doirasida, 7 ta universitetning gid tayyorlash kurslarining 30% xarajati Turizm qo‘mitasi tomonidan qoplab beriladi. Buning uchun Turizmni qo‘llab-quvvatlash jamg‘armasidan 2.8 mlrd so‘m ajratildi[12].

Turizmni qo‘mitasi tomonidan Toshkent shahrida ziyorat turizmini rivojlantirish, ro‘yxatga olingan 15 ta diniy muassasaga tashrif xaritalari ishlab chiqildi. Indoneziya va Malayziya sayyohlik agentliklari va mehmonlariga mo‘ljallangan halol ovqatlanish joylari, milliy oshxonalar, restoranlar, oilaviy tashrif joylari xaritasi tayyorlandi.

O‘zbekistonda bugungi kunda jami ziyoratgohlar 1257 tani tashkil etadi. Shundan 1183 tasi Islomiy, 57 tasi xristian provaslav, 8 ta xristian Rim katolik va 9 ta budda ziyoratgohlari mavjud[13]. O‘zbekistonda diniy 16 ta diniy konfessiyaga mansub 2316 ta tashkilot faoliyat olib bormoqda. Bular 2125 tasi Islomiy tashkilotlar, 2096 tasi masjidlar, 191 tasi noislomiy (boshqa dinga mansub) tashkilotlar, 8 ta yaxudiy ibodatxonasi, 174 ta xristian cherkovi, 6 ta bahoriy jamoalari, 1 ta budda ibodatxonasi, 1 ta krishnani anglash jamiyati va 1 ta O‘zbekiston bibliya jamiyati yurtimizda faoliyat olib bormoqda. Bu ma’lumotlarni keltirib o‘tish shundan dalolat beradiki, O‘zbekistonda din erkinligi, turli millat va elatlarni o‘zaro bir biriga hurmatdan dalolatdir. Bu qonuniy ham kuchga ega. “Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida” 699-sonli O‘zbekiston Respublikasining Qonuni qabul

---

[10] O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining O‘zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi huzuridagi Madaniy meros departamenti faoliyatini tashkil etish hamda moddiy madaniy meros obyektlarini muhofaza qilish va ulardan foydalanishga oid ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida qarori, 30.03.2019 yildagi 265-son https://lex.uz/docs/-4262171?ONDATE = 12.03.2021 [murojaat qilingan sana 8.10.2025]

[11] 2 – jadval

[12] К.А. Мазин, Паломничество и туризм: сравнение сквозь призму тысячелетий // Современные проблемы сервиса и туризма. 2009. No4. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/palomnichestvo-i-turizm-sravnenie-skvoz-prizmu-tysyacheletiy (дата обращения: 17.12.2025).

[13] 3 – jadval

qilingan. Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risidagi O‘zbekiston Respublikasining Qonuni 6-bob va 35-moddadan iborat[14].

Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma’lumotiga ko‘ra, turizmni rivojlantirish maqsadida 2024-yilda bir qator ishlar amalga oshirildi. Shu doirada davlat byudjetidan turizm sohasi uchun jami 117 milliard so‘m ajratilgani ma’lum qilindi. Bu mablag‘lar tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo‘llab-quvvatlashga yo‘naltirildi. Jumladan, xorijiy turizm bozorlarida mamlakat turizm salohiyatini targ‘ib qilish uchun 50 milliard so‘m, yangi yo‘llar qurilishi va jihozlanishi xarajatlarining bir qismini qoplashga 10 milliard so‘m, yangi mehmonxonalar qurilishi va jihozlanishi xarajatlari uchun 4 milliard so‘m, UNWTO shafeligidagi Xalqaro turizm akademiyasi Samarqand kampusi qurilishiga 10 milliard so‘m va boshqa xarajatlar uchun 43 milliard so‘m ajratilgan. Shuningdek, ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirish dastur doirasida turizm obyektlari qurilishi va rekonstruksiyasiga 322 milliard so‘m, yuqori turizm salohiyatiga ega 20 ta tumanda infratuzilma muammolarini bartaraf etish uchun 80 milliard so‘m, jami 402 milliard so‘m ajratildi. Yil yakunida amalga oshirilgan ishlar qiymati 342 milliard so‘mni tashkil qilib, 366 milliard so‘m (91 foiz) mablag‘ o‘zlashtirildi. 2024-yilda yurtimizga tashrif buyurgan xorijlik turistlar soni 10,28 million nafarga yetdi. Bu 2023 yildagi 6,63 million nafarga nisbatan 3,65 millionga yoki 55 foizga ko‘pdir. Shuningdek, ichki turizmda ishtirok etganlar soni 22,67 million nafarni tashkil qildi, bu esa 2023-yilga nisbatan 2 million nafarga yoki 10 foizga o‘sishni anglatadi[15].

Xorijlik sayyohlar hisobiga 2024-yilda turizm xizmatlari eksporti 3 milliard 489 million AQSH dollariga yetdi. 2023-yilda bu ko‘rsatkich 2 milliard 143 million dollarni tashkil qilgan. Ya’ni, 1 milliard 346 million dollar yoki 62 foiz o‘sish kuzatildi. 2024-yilda yurtimizda 627 ta yangi joylashtirish vositalari (jami 17 304 o‘rin), shu jumladan, 80 ta mehmonxona, 215 ta xostel, 294 ta oilaviy mehmon uylari, 2 ta sanatoriy va sog‘lomlashtirish markazlari tashkil etildi. Shu bilan joylashtirish vositalarining umumiy soni 6 153 taga, o‘rinlar soni 161,4 mingtaga yetdi. Shuningdek, yanada qulay xizmatlar uchun 961 ta yangi turizm tashkiloti va turagentliklar ish boshladi, ularning umumiy soni 3 686 taga yetdi. Shu bilan birga, mamlakatimizda 3 200 nafar gid-ekskursovodlar faoliyat yuritmoqda. 2024-yilda 1010 ta sanitarnya-gigiyena shoxobchasining holati yaxshilandi 512 tasi yangidan qurildi, 498 tasi ta'mirlandi. Shuningdek, Andijon viloyati Xonobod shahri va Qashqadaryo viloyati Shahrisabz shahrida 4 ta turizm axborot markazi ish boshladi[16].

O‘zbekiston Respublikasi Prezident Sh.M. Mirziyoyevning ta’kidlashicha, “O‘zbekiston qadimiy va muqaddas diyor sifatida, ziyorat turizmini rivojlantirish bo‘yicha ulkan salohiyatga ega”[17]. Mamlakatda so‘nggi yillarda ziyorat turizmini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan kompleks dasturlar va infratuzilmaviy loyihalar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Jahon miqyosida har yili 200 milliondan ortiq sayyoh ziyorat maqsadida turli diniy maskanlarga tashrif buyurmoqda. Xususan, yiliga taxminan 150 million nasroniylar, 50 million musulmonlar, 40 million

---

[14] O‘zbekiston Respublikasining Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to‘g‘risida Qonuni, 05.07.2021 yildagi O‘RQ-699-son https://lex.uz/docs/-5491534 [murojaat qilingan sana 28.09.2025]

[15] O‘zbekiston Respublikasi Milliy Statistika Qo`mitasi https://stat.uz/uz/

[16] https://uza.uz/oz/posts/2024-yilda-davlat-byudjetidan-turizm-sohasi-uchun-483-milliard-som-ajratildi_708432 [26.11.2025]

[17] Sh.M. Mirziyoyev, Yangi O‘zbekiston – taraqqiyot va bunyodkorlik yo‘lida. Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati. 2020. 35-bet.

buddistlar, 30 million hinduistlar va boshqa din vakillari muqaddas joylarga safar qiladi. O‘zbekiston ham Saudiya Arabistoni, Eron, Hindiston kabi mamlakatlar qatori ziyorat turizmi sohasida ulkan salohiyatga ega davlatlardan biri sanaladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз / Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимига бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқ. – Т.: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.
2. А.А. Одинцов, Менеджмент организации. Введение в специальность. Учеб. пособ. — М.: Экзамен, 2007. 397 с.
3. В.С. Сенин, Организация международного туризма. – М.: Финансы и статистика, 2009. 400 с.
4. В.С. Янкевич, Маркетинг в гостиничной индустрии и туризме. — М.: Финансы и статистика, 2009. —415 с.
5. F. Brassington, and S. Pettit, Principles of Marketing. 2nd ed, Prentice-Hall, 2002. 255 p.
6. F. Villas, F. Boychamel, International Tourism. An Econom icperspective. Chippenham, 2001. 400 p.
7. Н. И. Кабушкин, Менеджмент туризма. — М.: Новое знание, 2008. 644 с.
8. L.T. Wright, and M. Crimp, The Marketing Research Process. 5th ed., Financial Times/Prentice-Hall, 2002. 240 p.
9. M.T. Aliyeva. Mehmonxona menejmenti. Darslik. — T.: TDIU, 2007. 275-b.
10. В.Г. Гуляев, Правовое регулирование туристской деятельности. — М.: Финансы и статистика, 2008. 304 с.